

II
9631

CÂTE-VA CUVINTE

ASUPRA

LIBERTĂȚII INDIVIDUALE

—◆—
DISCURS

PRONUNȚAT DE D-L

C. D. ȘTEFU

PROCUROR DE SECȚIE PRE LÂNGĂ CURTEA DE APEL
DIN CRAIOVA

In ziua de 2 Septembrie

CU OCASIUNEA REDESCHIDERII CURȚII

PE ANUL JUDECĂTORESC 1896—97.

CRAIOVA

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ RALIAN ȘI IGNAT SAMITCA

1896.

342.7

CÂTE-VA CUVINTE
ASUPRA
LIBERTĂȚII INDIVIDUALE

—◆—
DISCURS

PRONUNȚAT DE D-L

C. D. STEFU

PROCUROR DE SECȚIE PRE LÂNGĂ CURTEA DE APEL
DIN CRAIOVA

In ziua de 2 Septembrie

CU OCASIUNEA REDESCHIDERII CURȚII

PE ANUL JUDECĂTORESC 1896—97.

19631

CRAIOVA

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALE RALIAN ȘI IGNAT SAMITCA

1896.

Domnule Prim-Președinte,

Domnule Președinte,

Domnilor Judecători.

Cu ocasiunea redeschiderei acestui an judecătoresc și pentru a satisface dispozițiunile art. 136 din legea de organizare judecătorească, subiectul ce am ales a trata înaintea D-vóstră este: *Câte-va cuvinte asupra libertății individuale.*

Un sentiment ce se nasce o dată cu omul, ne spune că avem dreptul de a trăi și a fi fericiți. Dar ca să putem să ajungem la realizarea acestui scop, trebuie ca omul să se pótă bucura de dreptul de libertate. Fără libertate, omul trăesce cum a trăit și omul primitiv și omul în sclavie, fără libertate nu póté fi fericire. Orí ce atingere adusă stărei de libertate, este o atingere adusă existenței omului și sentimentelor sale. A tágădui omului libertatea, e a'í tágădui personalitatea, ființa sea. Recunóscerea dar a libertății, este un drept și rațional și obligator.

Inspirați de aceste idei savanții și filosofii au susținut că omul se nasce liber, și se nasce cu dreptul de a dispune de persóna sea, după cum înțelege mai bine și mai utile, ast-fel în cât să fie posibil și existența altor ómení, pre lângă densusul.

De unde decurge că omul are dreptul să se asocieze cu alți ómení, a da unora din ei putere spre a'í conduce, a determina condițiunile și limitele cum să se esercite acéstă putere, a da acesteí puteri forma care o cred ei cu cale și în fine a'í modifica și forma și condițiunile orí când interesele cer.

Dreptul de a se intruni cu alți ómení, de a'sí esprima cugetarea prin scris și prin graiú, de a fi în fine egali cu cei alți ómení inaintea legilor ce 'și

dă o societate, toate aceste sunt consecințele naturale, logice ale libertății. *)

Câte suferințe, și chinuri nu a îndurat omenirea până să înțeleagă aceste noțiuni pe cari marii cugețatori și filosofi le proclamau.

Poporul cerea revendicarea acestor drepturi. Dar tiranii și despoții nu voiau cu nici un chip să recunoscă poporul, drepturile sale și nici să cedeze ceva dintr'ânsele. Atunci, câte resbele nu au fost pentru credințele religioase, câte lupte și măceluri pentru libertate și dreptul la muncă.

În curs de secole, omenirea a fost împărțită în două clase: omenii de sus și omenii de jos. Cei dintâii despărțiți în aristocrație și preoțime aveau numai drepturi: ei usau de toate libertățile și abuzau de toate ilegalitățile, iar cei din urmă, poporul, avea numai datoriile de îndeplinit pe pământ, trebuia să lucreze și să producă, ca să se desfete nobilimea și preoțimea cu munca lui.

Istoria evului mediu e mărturie că omenirea cădută în nesimțire era dată moștenire câtor-va privilegiați de sôrtă.

În secolul trecut numai, s'a deșteptat și a înțeles că drepturile sale sunt imprescriptibile și se nasc o dată cu omul, convingându-se tot într'o vreme că puterea Regilor nu vine dela D-țeu, după cum se susținea și s'a creșut atât amar de timp; ci totă această putere stă în mână lor, în suveranitatea poporului.

Ideile de libertate și egalitate pătrunseseră în toate părțile. Lupta era determinată și trebuia să începă. Asupriții se răsculară contra asupritorilor și poporul era cel asuprit. Pentru el nu era justiție. Dela

*) Alexis de Tocqueville. *De la Democratie en Amerique.*

demnitățile statului, el era cu totul depărtat. Plângerile lui erau neascultate. Nevoile lui nebăgate în seamă.

Revoluțiunea francesă a proclamat drepturile imprescriptibile și naturale ale omului. Acastă revoluțiune a regenerat spiritele și a avut puterea să schimbe fața lumii întregi.

Cu toate acestea despotismul nu a fost nimic de tot, căci din când în când ridică capul și după câțiva ani de la revoluțiunea din 1789 se ved din nou persecuțiunii și torturi în paguba libertății.

* * *

Când instituțiile unei țări nu mai corăspund la cerințele timpului, e natural ca națiunile să caute a se desface de acele instituții. Iată scopul revoluției de la finitul secolului al XVIII.

Revoluțiunea francesă nu a fost ceva întâmplător, un fapt fără țintă și fără socotință, ci a fost rezultatul final al unei frământări și adânci cugețări ce coprinsese spiritul savanților și filosofilor mai bine de un secol.

* * *

Becaria și Alfieri statorniceau bazele libertății individuale, primul în opera sea: *des delits et des peines*, rezolvase problemele dreptului criminal; cel de al doilea în remarcabilul său tratat, *la Tyrannie*, apărăse cu o mare energie libertățile publice.

După ei Montesquieu, Diderot, Voltaire, Rousseau, D'Alembert și Condorcet proclamau în termenii energici, datoriiile și drepturile omului, ajutați de *Dupaty* și *Servan*, doui iluștri magistrați cari și ei luptau

în sfera lor pentru apărarea libertăților publice și pentru câștigarea garanției libertății individuale.

În mijlocul acestui concert de silințe și mari lup-te pentru zdrobirea abuzurilor unei puteri despo-tice ce se ivea peste tot locul, și pentru întemeierea și consacrarea drepturilor omului, două voci au a-tras mai mult atențiunea tuturor și au escitat admi-rațiunea lumii — a lui Montesquieu și Rousseau.

Ei sunt acei cari au formulat marile principii ale dreptului constituțional și cari au pus adevăratele base ale garanției libertății individuale, în *l'esprit des lois și le contrat social*. *)

* * *

Când statele generale s'au reuniră la 1789 fie-care simțea că venise timpul să se reformeze legislația penale și fie-care arăta dorința să asigure libertatea individuală.

Nefericitul rege Ludovic al XVI îndemnat chemă statele generale a se pronuncia asupra acestei im-portante cestiuni și asupra nevoilor timpului.

Adunarea constituantă se adună și aprobă, dând satisfacție și Regelui și nației.

Revoluția dărâmasese Bastilia. Terórea care urmă înfînțase ghilotina.

Din fericire și una și alta s'au potolit. Totul s'a liniștit.

Declarațiunea drepturilor omului triumfă.

De atunci garanția libertății individuale cu toate luptele mari și crâncene întâmplăte în urmă și atin-gerile ce i s'a mai adus în diferite timpuri, a fost recunoscută și stabilită în toate constituțiunile ce și a dat Franția de atunci până în prezent.

* * *

*) Decourteix. La liberté individuelle.

Ași fi dorit să ne ocupăm de starea libertății individuale, la popóarele vechi și să vedem dacă o găsim la ele, asemenea doream a arăta starea libertății individuale în Statele-Unite, Anglia, Franția, Belgia și apoi să trec la țara noastră, dar cum această lucrare è voluminosă și cere timp mult, într'o solemnitate ca cea de față, nu se póte face; 'mí veți da voie să trec direct la România.

I.

Să ne ocupăm cu starea libertății individuale în România.

Ori cât ar voi cine-va să resfoiască istoria trecutului nostru, è cu neputință a găsi ceva relativ al libertatea individuală.

În timpul dintâiului ce urmă după descălecarea țara era considerată ca proprietate a Domnului, poporul era robul său, averea poporului, era averea Domnului și cu atât mai mult, era averea Domnului și ceea ce se aduna dupe la locuitorii sub titlu de dări. Pe acele timpuri nu era deosebire între averea personală a Domnului și a țarei.

Neexistând nici principiul separațiunei puterilor, Domnul avea și dreptul de a judeca și a osândi la mórte când vrea și cum vrea. Osânda o pronuncia în divan, une-ori trecea cu vederea și divanul.*)

Acéstă stare de lucruri nu a luat nici o modificare în cursul vremilor în ceea ce privece dreptul natural al omului.

Românul tot-de-una cu sabia în mână era silit de invasiunile barbarilor cari năvăleau în țară să lupte pentru a'î respinge și să lupte mereu pentru

*) A. D. Xenopol. Istoria Românilor (6 vol.).

conservarea limbei și naționalității sale. El nu avea timpul să se gândească la sine și la liniștea traiului său.

Libertatea individuală era lăsată la arbitru Domnului. Cine nu-și aduce aminte de acele timpuri când un gest al Domnului Vlad Țepeș era suficient pentru ca cine-va să fie aruncat în temniță și omorât.

Vom cerceta și alte date importante, din istoria noastră asupra acestei cestiuni.

Timpul Domniei lui Matei Basarab în Muntenia și a lui Vasile Lupu în Moldova e important, pentru că acești Domni, în timp de pace, se întreceau unul pe altul cu îndeletnicirea lucrurilor folosite țerei.

Așa, Matei Basarab la 1642 întemeiază o tipografie la monastirea Govora, zidită de el, unde tipăresce o prăvilă mică și alta mare, spunând că *regulează judecățile și dă dreptății un curs regulat*, ceea ce până aci nu era.

Vasile Lupu în Moldova face asemenea; la 1646 înființează la trei Erarhi o tipografie și tipăresce o prăvilă a sea.

Fără îndoială că înainte de acești Domni au existat *norme și principii de drept* cari se avea în vedere la hotărîrea dreptății între oameni, dar se vede că nu erau scrise. Consultând aceste prăvile se ved pedepse foarte aspre, *arderea de viu — mórtea*. Dreptul omului la libertate era desprețuit.

În epoca Domnilor Fanarioți, în această epocă de progres și de regenerare a statului Românesc, după cum pretind unii scriitori, susținând că: *noțiunea de stat face un pas înainte în această epocă și instituțiunile țării iau forme mai determinante*, eu găsesc că omul

a fost tratat în modul cel mai barbar pentru îndeplinirea chiar a dărilor séle către stat, căci iată cum d-l A. D. Xenopolu în cursul său de istorie, șese volume, ne descrie modul cum se strângeau birurile pe acele vremuri :

«Birurile se strângeau dupe la locuitorî închidându-se bărbații și femeile în coșere, innecându'i cu fum de gunoiu și de ardei ca să dea bani, nedându-le demâncare, legându'i cu mânilé îndărăt și bătându'i cu bicele până la mórte, ținându'i cu picioréle góle ceasuri întregi în zăpada gerósă.»

În privința administrațiunei politice s'a continuat trecutul cu tóte relele, nedreptățile, atrocitățile și suferințele.

Când lucrurile se petreceau ast-fel, când chinurile și suferințele poporului erau la culmea disperării, această epocă se póte numi cu drept cuvînt epoca de umilință și de degradare a neamului românesc și a ființei umane și nici cum nu vęd că acesta este o epocă de progres din punctul de vedere al dreptului public.

În timpul Domniei lui Caragea în Muntenia și a lui Scarlat Calimac în Moldova, ultimii Domni Farnarioși, pun de fac câte un cod în principatul lor: ca pedépsă găsim bătaia și casna și ca mijloc de informație tot bătaia și casna.

Când dar bătaia și casna erau recunoscute prin legi, *de libertate nu putea fi vorbă.*

În timpul lui Tudor începe renascerea României, ideile Revoluțiunei franceze cari străbătuseră în tóte părțile, pătrund și la noi. Cuvintele Libertate, Egalitate și Fraternitate răsunaú peste tot, dar nu erau sprijinite de legi.

Se pretinde însă, că regulamentul organic dat

Munteniei la 1831 Iulie și Moldovei la 1832 Ianuarie, a desființat tortura și bătaia ce esista pe acele timpuri și a stabilit pentru prima dată în România protecțiunea și garanția libertății individuale.

D-l Disescu, profesor de drept constituțional la facultatea din Bucuresci, împărtășește această idee.

În cât privește desființarea torturii și a bătaei, în principiu è adevărat, dar în fapt, a rămas până mai deună-dăi, și chiar intrase în obiceiul țerei.

Vodă Știrbei voind să dea Dorobanților un steag, după ce Mitropolitul sfințește steagul, la acea solemnitate Vodă rostesc o alocuție și la fine adresându-se Dorobanților le dice: «Vă iau biciul și vă dau steagul.»

Se vede că biciul le plăcea mult și Dorobanților în acele vremuri; căci la auzul acelor cuvinte, se dice, că fie-care din ei s'au uitat pe furia să vadă dacă nu cum-va li s'a luat biciul ce'l purtau atârnat după gât.*)

Multă vreme bicele au rămas pe față *în mâinile agenților puterii publice.*

Pentru prima dată, este adevărat, că sub regulamentul organic, se născuse ideia de stat sub concepția modernă, și dacă Regulamentul organic era un progres simțitor făcut asupra stării anterioare; în multe dispozițiuni însă era absolut înapoi, neținând seamă de aspirațiile și nevoile omenesci.

Nu știu pe ce se basază d-l Disescu când afirmă că pentru prima dată regulamentul organic a stabilit principiul libertății individuale.

Regulamentul organic nu recunoscă în mod formal nici principiul libertății individuale, nici principiu egalității. Boerii trăgeau toate folosele, poporul ducea toate poverile. Aceste folose se făceau boerilor ca să le sufere cumplitul lor despotism.

*) D-l Petre Grădișteanu, în «O reformă urgentă», narază acest fapt, spunând că a fost față.

Și cine se putea aștepta să fie alt-fel când scim că regulamentul organic este opera străinilor, și într'o țară liberă constituția ei nu trebuie să vie de la străini.

Regulamentul organic a ținut loc de constituție și lege fundamentală în țară timp de 27 ani.

Câte atingeri nu s'au adus libertății individuale.

A fost un timp, când de la o oră încolo nimeni nu putea să mai circule pe stradă de cât în virtutea unui bilet de liberă circulație dat de poliție sau însoțit de cutare sau cutare persoană și atunci priveghiați de poliție.

Nici în legiurile lui Barbu Stirbey în Muntenia și a lui Gr. Ghica în Moldova nu găsim nici o dispozițiune pentru garantarea libertății.

Convenția din Paris semnată la 7/19 August 1858 a dat țarei pentru prima oară o asigurare temelnică, recunoscând principul libertății și garantând libertatea individuală.

In art. 46 alin. 3 dispune ast-fel:

«Libertatea Moldovenilor și Muntenilor va fi garantată.

Nimeni nu va putea fi poprit, arestat sau urmărit de cât conform legii.»

Acastă convenție constituțională, de și nu recunoscuse tot ce ceruseră Români, cu toate acestea toți au fost mulțumiți de noua întocmire ce le o dedese cele șapte puteri, mai ales că prin ea se garanta libertatea individuală, ea era așezată pe base mai democratice și mai liberale: a avut putere câți-va ani.

In timpul domniei lui Alexandru Ion I, sub statut, se inzestră țara cu cele mai multe legi tre-

buinciose. *In legile penale se pune principiul libertății individuale, ceea ce lipsea sub convenția din Paris.*

Acest Domn inspirat de idei democratice și liberale, în ziua de 2 Maiu 1864 desființază claca, o rămășiță a timpurilor trecute și face 3 milioane de Români proprietari pe pământul muncit de ei și de părinții lor, liberând ast-fel brațele și munca țărânului român. Acest fapt după mine constituie o îndrumare spre libertate.

Și nu trece de cât două ani de la acest mare act și la 1866 pentru prima oară poporul român 'și dă singur o constituțiune democratică și liberală, despre care raportorul ei în cameră, d-l Aristide Pascal, într'un elan al cuvântărei sale a zis că: *este un monument ridicat viitorului.*

Legiuitorii constituantei gândindu-se la recunoscerea drepturilor omului prin art. 13 care formeză *habeas corpus* al României a garantat libertatea individuală în modul cel mai temeinic posibil.

Să arătăm aci cum acest *habeas corpus* al României este edictat în art. 13 din constituție.

«Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu pôte fi urmărit de cât în casurile prevădute de lege.

Nimeni nu pôte fi poprit sau arestat, afară de cazul de vină veghiată, de cât în puterea unui mandat judecătoresc motivat și care trebuie să'i fie comunicat la momentul arestării sau cel mult în 24 de ore după arestare.»

Acest articol coprinde trei aliniate.

Primul aliniat stabilește principiul că libertatea individuală este garantată, cele alte două aliniate se ocupă cu garanțiile date libertății individuale.

Sunt două garanții :

1-a *Garanție*. Legiuitorii constituantei ne spun că calificarea legală a acțiunilor aparține legiuitorului; prin urmare acțiunile noastre nu sunt lăsate la voia și aprecierea judecătorilor. Cunoștem dinainte ce e permis de lege și ce este oprit.

2-a *Garanție*. Consistă în necesitatea unui mandat judecătoresc, care să fie motivat, comunicat inculpatului la arestare sau cel mult în 24 ore după arestare, o excepție se face, *flagrantul delict*. Orice arestare în de afară de aceste garanții date de constituție, este o violare la libertatea individuală.

Pre lângă aceste garanții prevădute de constituție mai sunt și alte garanții indirecte care asigură și ele cu multă eficacitate libertatea individuală.

Aceste garanții indirecte sunt:

1. *Libertatea presei.*
2. *Libertatea tribunetii.*
3. *Juriul.*
4. *Publicitatea desbaterilor.*
5. *Responsabilitatea agenților cari exercită puterea publică.*

6. *Dreptul cel are fie-care cetățean de a se plânge direct la tribunal, pentru violarea libertății individuale.*

Libertatea individuală coprinde în sensul cel adevărat, libertatea omului, libertatea mișcărilor sale, libertatea cugetărei, libertatea diverselor manifestări ale acestei cugetări, libertatea conștiinței și libertatea religioasă.

Dar cum pôte fi definită libertatea individuală?

În sensul cel mai larg, *înseamnă exercițiul drepturilor inerente persoanei omului, inviolabilitatea, dreptul de a nu fi oprimat de nici o forță.*

În sens restrâns înseamnă *facultatea de a dispune de persoana sea și a obține protecție contra arestărilor*

ilegală, fie din partea particularilor, fie din partea autorităţii)¹. Gădesc util a vă arăta aci cum se exprimă Benjamin Constant asupra libertăţii individuale.

«Libertatea individuală este ţinta ori-cărei asociaţiunii umane, ea este baza moralei publice şi private, înflorirea industriei, şi are încă fundamentul ei în libertatea individuală. Fără această libertate nu poate fi, pentru omenii, nici pace, nici demnitate şi prin urmare, nici fericire..... Când arbitrariul lovesce fără cercetare, pe omenii ce-i sunt bănuïţi, această împrejurare nu atinge numai pe individul, ce este persecutat; această împrejurare atinge naţiunea întregă pe care o degradează cu desăvârşire..... Privim arbitrariul sub punctul de vedere moral, întocmai cum privim maladia cea mai teribilă şi cea mai contagioasă, sub punctul de vedere fizic. Arbitrariul este inamicul legăturilor domestice, căci sancţiunea acestor legături este speranţa de a trăi împreună, de a trăi liberi, ocrotiţi sub scutul unei justiţii cheazăşuite. Arbitrariul obligă pe fiu a privi cum se oprimă tatăl fără a putea să-l apere; arbitrariul obligă pe soţie a suferi în tăcere detenţiunea bărbatului ei. Arbitrariul silesce pe amicii noştri a uita afecţiunile lor cele mai sfinte. Arbitrariul este inamicul tuturilor transacţiunilor, prin care se dobândesc prosperitatea popórelor. Arbitrariul depărtază creditul, distruge comerţul, lovesce în ori-ce securitate. Când un om suferă fără a fi recunoscut culpabil, atunci toţi, câtă nu sunt lipsiţi de inteligenţă se pot crede, cu drept cuvânt, ameninţaţi şi dănşii. Când cheazăşia libertăţii este suprimată, toate transacţiunile sunt atinse, pământul este mişcat de cu-

¹) D-l C. Disescu la cursul său de Drept Constituţional.

tremur, și, în acest caz nu procedăm de cât cu mare sfială.»

Numai puterea legii ne poate scăpa de arbitrarium.

De aceea țerile constituționale au ridicat libertatea individuală până la înălțimea principiului constituțional, sancționând și reglementând libertatea noastră cum a crezut mai bine spre a putea domni.

Libertatea domnesce într'un stat când ori-ce cetățen poate esercita, fără nici o piedică, întregimea drepturilor sale cari sunt civile, publice și politice.

Totalitatea acestei libertăți se împarte în libertate civile, libertate personale și libertate politică. Fiecare din aceste libertăți are semnificarea sea proprie, dar câte trele se coprink în libertatea individuală.

Și atunci libertatea considerată din punct de vedere cu totul general, represintă *facultatea și putința ce are omul, de a exercita ori-ce voință a sea legitimă*. Voința trebuie să fie legitimă, căci libertate fără nici o limită nu se poate înțelege într'o societate bine organizată.

Se scie că în stare de sălbătăcie, libertatea individuală, găsesce stavilă în forța adversarului seu.

Intr'o societate organizată voința noastră găsesce hotarul acolo unde legea l'a aședat.

De unde urmază că libertatea noastră este reglementată și în interesul individului și în interesul societătel. *)

Dreptul constituțional ne arată întinderea libertății individuale, legitimitate și importanța ei; dreptul pozitiv, adică: legea penală, ne arată casurile în cari nu mai suntem în marginele dreptului nostru, cu alte cuvinte am călcat peste drepturile corpului social sau am atins dreptul aprópelui nostru. Atunci

*) D-l Meitani. Studii constituționale.

legea penală ne arată și formele cum avem să fim urmăriți pentru faptele noastre spre a ne corige.

Pentru atingerea acestui scop, justiția trebuie să domnescă și domnesce având *legi bune și depositari capabili*.

Am zis că libertatea nu poate fi completă, nu poate fi absolută, și e greu a reglementa exercițiul libertății individuale. Așa fiind, ea trebuie să sufere restricțiuni. Și sunt mai multe feluri de restricțiuni ce se pot aduce libertății individuale, dar cea mai gravă este *detențiunea provisorie ce se aduce în interesul justiției și a ordinii publice*, și despre care ne vom ocupa.

II.

Dacă libertatea individuală este darul cel mai prețios al omului, dreptul de a i se aduce restricțiuni trebuie să fie cât se poate de limitat.

Trebuie ca acest drept de restricțiuni, mai dinainte să fie reglementat prin legi clare și precise și țărnut prin îngrădiri peste cari să nu se pōtă trece fără impunitate.

Legile noastre penale sunt departe de a da cetățenilor garanții suficiente contra tuturilor actelor arbitrării, cu tōtă aparenta severitate a dispozițiunilor lor.

Numai prudența și înțelepciunea puterei asigură mai mult libertatea individuală de violările cē i se aduc.

Criminaliștii mari sunt unanimi a recunōsce că: *dreptul de arestare nu trebuie să fie exercitat de cât cu mare prudență, cu mare circumspecțiune și numai în casuri când interesul societății și respectul legilor o cer.*

Cui conferă legea acest drept?

La noi, *afară de cazul de flagrant delict*, dreptul de arestare este încredințat numai judecătorului de instrucțiune și prin excepțiune și procurorul tribunalului în două cazuri; art. 33 și 102 p. c. p.

Cei alți oficiali ai poliției judiciare, *afară de cazul de flagrant delict*, de la 1 Iulie 1866 data constituției noastre, nu mai pot avea acest drept. Ori-ce arestare din partea lor neputând fi în conformitate cu dispozițiile prevădute în art. 13 din constituție se consideră ca un atentat la libertatea individuală.

Legea de procedură penală în art. 89 și urm. a recunoscut judecătorului de instrucție puterea de a decerne 4 feluri de mandate: mandatul de înfățișare, mandatul de aducere, mandatul de depunere și mandatul de arestare. Cele două dintâii nu prezintă așa mare importanță, pentru că usul ce se face de ele nu vatamă în mod simțitor libertatea individuală. Numai mandatul de depunere și de arestare formează puterea cea mare și esorbitantă a judecătorului de instrucție. Puterea acésta așa de esorbitantă și latitudinea ce acordă legea judecătorului de instrucție a dat dreptor atorilor și publiciștilor, în toate părțile, să aducă serioase observațiuni și critici foarte violente—pretinđend că se găsesc judecători de instrucție cari abuzază de puterea lor, violând garanția libertății individuale, și cerând ca legiuitorul de urgență să ia măsuri a tempera și modera acésta putere exorbitantă dată de lege. Din nefericire și la noi în țeră, au fost puține cazuri de o extremă și neînțelésă rigóre, dar acele timpuri de gróză au trecut dispărând sub ochii noștri. Astă-zí, pentru onórea magistraturei, sunt convins că nu se va mai

găsi un judecător de instrucție care să mai violeze libertatea individuală.

Fie-care înțelege astă-zî puterea ce are și răspunderea ce 'și asumă.

Funcțiunea de judecător de instrucție, pre lângă cunoscința legilor penale, știința inimei umane, agerimea de spirit, independența de caracter și activitatea corporale, mai cere o aptitudine și calități speciale—o *vocațiune pentru acéastă funcțiune*.

Aci e locul a arăta că judecătorul de instrucție e protectorul tuturilor cetățenilor și apărătorul drepturilor lor; e dator să vegheze contra criminalului, dar tot într'o vreme e dator să apere pe cel inocente, neputincios și apăsător. Conștiința sa cală să fie foarte atentivă când e vorba a priva pe cineva de libertate, să nu decerne mandate de arestare cu ușurință, ci numai când interesul justiției saū al societății o cer imperios.

Legiuitorul nostru, pare că convingându-se singur de exorbitanta putere a judecătorului de instrucție cu mandatul de depunere și arestare și ascultând vocea oratorilor și publiciștilor, a moderat în cât-va puterea cea mare și exorbitantă.

D-l Theodor Rosetti, ministru de justiție în anul 1890, cu ocasiunea legii de organizare judecătorească pusă în aplicare la 1 Septembrie acel an, a intercalat în ea, art. 92 cu dispozițiunii de procedură curat penală, prin care obligă pe judecătorul de instrucțiune să trimetă la tribunal spre confirmare toate crimele și delicturile în cari au emis mandate de depunere și arestare.

Obligându'l să urmeze tot ast-fel din lună în lună până la terminarea instrucțiunii.

Acéastă dispoziție o găsim în legea Belgiei, de un-

de a împrumuta-o legiuitorului nostru. Acastă lege e de natură a da folóse.

Și dacă efectele sale nu sunt încă simțite nu e de vină legiuitorul, el a făcut un pas înainte. El când a pus acastă dispozițiune de procedură penală în legea organizării judecătorești, o lege cu totul streină de acastă materie, se vede că a fost inspirat de ideile înaintate de libertate ale timpului în care trăim, de multa asprime și rigóre a trecutului și a voit să vie în ajutorul libertății individuale.

Rămâne ca tribunalele să examineze afacerile cu cea mai mare scrupulositate și numai după o matură și dréptă chibzuință, să decidă dacă trebuie sau nu să se ridice cui-va dreptul de libertate.

Cea mai mare violare adusă libertății individuale la noi, este din partea a două oficeri ai poliției judiciare: Sub-Prefectul și Primarul. Acești două agenți ai forței publice nu vor să înțelégă că nu au acest drept — *de cât în flagrant delict* — singurul cas în care pot deține la popreală pe cine-va; și cu toate acestea mai de ordinar se vede din partea lor atentate la libertatea individuală, de și mereu sunt urmăriți și dați judecării. Acastă stare de lucruri o atribui mai mult lipsei de instrucție în care se află cea mai mare parte din acești agenți. Să sperăm că și ei vor începe să înțelégă gravitatea acestui fapt și se vor convinge, că e cea mai mare crimă, a răpi fără drept libertatea cuiva și nu vor mai comite acest atentat la libertate.

Cestiunea libertății individuale este foarte importantă, art. 92 din legea organizării judecătorești de la 1890, nu ne póte satisface pe deplin.

Urmărind de aprópe ideile de libertate ale timpului în cari trăim și în cari idei tind să se organi-

seze societățile să găsim și mijlocele cu cari să putem garanta mai bine libertatea individuală.

III.

Una din cestiunile cari au agitat spiritele oratorilor, publiciștilor și filosofilor este detențiunea preventivă.

Un ilustru magistrat din secolul al XVIII, Servan, zicea: *«In tot-d'a-una când porțile unei temnițe se deschid, societatea întrégă trebuie să tremure.»*

Și în adevăr, închisórea, fie chiar preventivă, are acéstă putere de a lovi pe om în cel mai sfânt drept pe care îl garantéză constituția : libertatea individuală.

Și ce este mai esorbitant, e, că legea însăși incuviințéză acésta.

Legislațiunile cele mai vechi ca și cele moderne au recunoscut, în principiu, detențiunea preventivă.

Societatea, ca și indiviđii, au dreptul la conservățiune; acésta este un drept natural înaintea căruia ori-ce dispozițiune legislativă trebuie să se închine.

Orî când un membru al societății calcă regulile ordinii și existenței sale, ea are drept să useze de mijloce, orî cât de aspre, pentru a se apăra.

De aci urméză că individul bănuít de o faptă pe-depsită de lege, să fie privat de libertate, și datoréză societății acest sacrificiu, când este necesar înstrucțiunei. *)

Uitându-ne numai la avantajiele practice ale acestui sistem atât de esorbitant în alt-fel, consfințirea prevenției ar deveni o necesitate.

Detențiunea preventivă o găsim și la popórele ve-

*) D-1 C. I. Stoicescu. Discurs pronunțiat la 1880. Despre detențiunea preventivă.

chi, la Romani. La ei era numai în crimă și atunci când prevenitul mărturisea faptul înaintea Pretorului.

O găsim în Statele Unite, în Anglia, în Cantonul de Geneva, dar numai ca excepțiune în cursul instrucțiunii, pe câtă vreme la cele alte state prevenția este regula generală în cursul instrucțiunii.

La noi, de și avem o constituție foarte înaintată în principii liberale, detențiunea preventivă în cursul instrucțiunii este regula după cum era și la Francezii ale căror legi au servit de *typ legislației noastre penale*.

Ca regulă generală dar, susținem că detențiunea preventivă se impune când este necesară justiției și când este necesară în cursul instrucțiunii.

Dar când aceste două necesități nu sunt amenințate, prevenitul urmază să fie lăsat liber până la judecare și o ȳic acesta cu atât mai mult cu cât prevenitul *nu e tot-d'a-una recunoscut culpabil*.

În principiu e bine ca legiuitorul în orice materie, să prevădă și să stabilească mai multe dispozițiuni, ast-fel ca să rămâie cât mai puțin judecătorului de apreciat. Așa ar fi trebuit să facă cu această materie de atâta importanță. Dar legiuitorul a lăsat totul la aprecierea judecătorului de instrucție.

Acest magistrat, după cum vedem, are în mâna sa, onórea, averea și libertatea cetățenilor.

Dela prudența și inteligența sea depinde totul. Aci e rolul seu cel mai important, dar tot într'o vreme și cel mai dificil.

Publiciștii și criminaliștii 'l sfătuiesc să-și aducă aminte în orice moment și să nu pėrđă din vedere înțeleptele cuvinte ale lui Odillon Barot: «*Să nu menție detențiunea preventivă de cât în cas de rigurósă și absolută necesitate.*»

Detențiunea preventivă în sens abstract și astfel cum se aplică la noi, mai în general, trebuie să recunoștem cu toți că este un reu ce trebuie curmat și cât mai urgent îndreptat în spiritul principiilor liberale. Și o zic acesta pentru că justiția nu ar pierde nimic din eficacitatea sa dacă ar deveni mai progresistă, mai umană.

Singurul remediu ar fi lărgirea dispozițiilor relative la obținerea liberării provisorie, *fără a se compromite într'un nimic siguranța publică*.

Să notăm aci, că acum câțiva ani, sub guvernul liberal, s'a făcut un pas înainte în această materie, detențiunea preventivă a fost desființată în delictele politice și de presă. Această lege a venit la timp și a fost primită cu entuziasm de toți. Ea a curmat toate animositățile și a potolit dorința guvernelor de multe resbunări.

IV.

În țări eminentemente constituționale ca Anglia, Statele-Unite, liberarea provisorie în cursul instrucțiunii este dreptul comun.

La Francezi și la Belgieni, liberarea provisorie este regula generală, câte odată este un drept câștigat pentru prevenit când pedepsa este mică, când prevenitul are un trecut nepătat și când are un domiciliu stabil; în toate cele alte cazuri este lăsată la facultatea judecătorului de instrucție, care are absolută libertate de apreciere în orî-ce materie, fie corecțională, fie criminală.

Dreptul de a fi liberat provisoriu în timpul instrucției îl găsim în principiu, în toate legislațiunile.

Faustin Helie ne spune că e de origină romană.

La Români liberarea provisorie era admisă și în crime.

La Francezi, dreptul liberării provisorie, îl găsim în legile cele mai vechi, în ordonanțele închisoriale, în dreptul intermediar și sub codul Napoleon.

În diferite timpuri la ei s'a agitat această chestiune, modificările au fost neînsemnate. Legea însă din 14 Iulie 1865 a adus cea mai importantă modificare, ea a modificat cu totul capitolul relativ la liberarea provisorie și la cauțiune, introducând reforme progresiste și liberale, dupe cum cereau publiciștii de mai mult timp. Și astăzi la Francezi liberarea provisorie se întinde și în materiile criminale.

Dar ceea ce Francezii au obținut abia în anul 1865 Iulie 14, Belgia, câștigase lărgirea dispozițiilor relative la liberarea provisorie încă din anul 1852, Februarie 18, adică cu 13 ani înaintea Franței.

La noi liberarea provisorie o găsim în regulamentul organic cap. al. VII art. 282 și în proc. criminală din 1852 art. 127 și următorii numai în delicta ca și astăzi.

Astăzi la noi chestiunea stă astfel:

Art. 116 p. c. p. care se ocupă de liberarea provisorie dice: «liberarea provisorie în cursul instrucțiunii nu va putea fi dată prevenitului, când judecătorul de instrucție va recunoște că faptul este supus la pedepsă criminală.»

Art. 117 p. c. p. spune că faptul fiind corecțional judecătorul de instrucție poate acorda liberarea provisorie pe cauțiune.

Cu toate acestea, unii cred că la noi liberarea pe cauțiune, în crimă, ar fi permisă, fundând părerea

lor pe dispozițiile art. 96 și 227 p. c. p. Să vedem ce dic aceste articole:

Art. 96 p. c. p. dă drept judecătorului de instrucție a libera de sub orî ce mandat de depunere pe prevenit, după conclusiunile conforme ale procurorului, în cursul instrucțiunii și orî care ar fi natura inculpării.

Art. 227 p. c. p. ȋice: cînd camera va pronunția punerea prevenitului sub acușațiune va da în contra lui o ordonanță de arestare.

D-l Meitani în studiile sale constituționale împărtășește ideia că judecătorul de instrucție poate libera provisoriu pe cauțiune și în crimă în cursul instrucțiunii și d-sea argumentează în modul următor: «Cînd dar după art. 96 p. c. p. care precede art. 116, liberarea se poate face orî care ar fi natura inculpării; cînd după art. 227 p. c. p. care urmează art. 116 se prevede casul cînd un acusat de crimă este rămas liber pînă la momentul pronunțării hotărîrii de trimitere, cînd pe de o parte nu se poate susține că nu există în lege două dispozițiuni contradictorii; cînd un articol care împedică liberarea provisorie pe cauțiune în cas de crimă, se află între două alte articole cari prevăd contrariul; cînd pe de alta constituția, care este posterioară procedurii penale, care este legea legilor și basa organismului nostru social, este așezată pe întocmiri largi, liberale, pe o sistemă de o complectă întindere a drepturilor omului, liberarea poate avea loc, orî cînd, *destul numai să fie acordată înaintea decisiunii de trimitere a camerei de punere sub aculare etc.*»

D-l Meitani se înșelă.

D-sea susține că art. 96, 116 și 227 pr. c. p. se ocup de liberarea provisorie pe cauțiune. Nu e ade-

verat. Din aceste articole numai art. 116 p. c. p. se ocupă de liberarea provisorie pe cauțiune și acest articol e chiar trecut sub cap. VIII despre libertatea provisorie și despre cauțiune.

Cele alte două articole sunt trecute sub capitolele lor respective, art. 96 la mandate și art. 227 la camera de acuzare.

Unde găsește d-sea că aceste articole se contradic între ele?

Principiul că în crimă liberarea provisorie pe cauțiune nu e permisă, e stabilit de art. 116 p. c. p.

Art. 96 p. c. p. la care se referă d-sea prevede cazul când judecătorul de instrucție cu concluziunile conforme ale procurorului, în cursul instrucțiunei, ridică puterea mandatului de depunere dat contra unui prevenit, din diferite împrejurări survenite în urmă.

Și acesta mi se pare foarte drept. Ce lege ar mai fi fost aceea, care, să nu lase această facultate judecătorului de instrucție de a pune în libertate pe un prevenit contra cărui nu mai planéază nimic, fiindcă, el a stabilit pe deplin inocența sea? și acesta o face judecătorul de instrucție ex-officio în urma convingerei sale ce și-a făcut'o cu instruirea afacerii, având și concluziile conforme ale Procurorului.

Art. 227 p. c. p. e și mai puțin în contradicere cu principiul pus în art. 116 p. c. p.

Acest articol se ocupă de cazul când o afacere trece înaintea camerei de acuzare, însă prevenitul este lăsat liber. Și acesta pôte să se întâmple în mai multe feluri: s. e. când faptul e calificat crimă, însă judecătorul de instrucție în suveranitatea sea nu dispune arestarea, lasă să se pronunțe și camera de acuzare, sau când ne găsind probe dă ordonanță de

ne-urmărire. În aceste cazuri și în alte multe ce se pot întâmpla, afacerile trec sau direct sau în urma opozițiunii făcute de parchet înaintea camerei de acuzare, cu preveniții lăsați liberi. Și atunci camera de acuzare, dacă pronunță punerea sub acuzare a prevenitului, o obligă art. 227 să dea o ordonanță de arestare.

Singurul articol, care este în contradicție cu art. 116 p. c. p. este art. 118 p. c. p. trecut tot sub rubrica liberării provisorie și pe cauțiune și care dice: că numai cei certați de judecată pentru crimă, nu pot fi lăsați pe cauțiune.

Dar acest articol nu este invocat de d-l Meitani în argumentațiunea sa. Eu nici aici găsesc vre-o contradicție.

Acest articol trebuie privit ca explicativ art. 117 p. c. p., în care legiuitorul nostru încuviințează liberarea provisorie cu cauțiune în materie corecțională dar opresce a se acorda această liberare prin art. 118 celui certat de judecată pentru crimă.

A se da o altă interpretare este imposibilă. Cum? În art. 116 p. c. p. legiuitorul pune principiul că în crimă nu este permisă liberarea provisorie pe cauțiune și în art. 118 imediat următor să se decidă în mod complet și să părăsască un principiu deja pus?

În cât privește ultimul argument că constituția noastră are vederi largi și liberale și că fiind posterioară legilor penale, s'ar putea și de aci deduce dreptul de liberare pe cauțiune, în crimă; eu răspund că ori cât de liberală ar fi constituția noastră și ori cât de largi ar fi vederile ei, nu se poate susține că a avut puterea de a schimba, în ceva, principiile puse în legile penale.

Este adevărat că o lege rămâne fără putere când principiul său cade în contradicere cu principiul pus în constituție, dar în cazul nostru nu se dovedesce cu nimic că dispozițiile art. 116 p. c. p. sunt în contradicere cu vre un principiu din constituție. Art. 116 pr. c. p. è consfințit în acest sens și de doctrină și de jurisprudență. Din cele espuse în crimă la noi, nu e permisă liberarea pe cauțiune.

Legiuitorul nostru ar trebui să modifice sistemul liberării provisorie pe cauțiune în sensul ideilor progresiste cum a făcut Franca și Belgia, dând drept judecătorului de instrucție a libera provisoriu cu cauțiune și în crimă.

Acésta cred că nu va surprinde pe nimeni: sunt crime, în cari judecătorul de instrucție ar putea accorda fără pericol, liberarea provisorie: când din instrucție se constată legitima apărare sau se constată o serioasă și gravă provocare. Când faptul de și calificat crimă, după lege, însă è de o minimă importanță și pre lângă toate acestea dacă prevenitul are domiciliul stabil, un trecut nepătat, nu ar fi drept și uman ca judecătorul de instrucție să pôtă dispune liberarea provisorie cu sau fără cauțiune, *mai ales când va fi convins că judecata va achita.*

La obiecțiunea ce se pôte ridica că țera noastră nu a ajuns la acel grad de cultură și civilizație în care se află Franca și Belgia spre a legifera fără pericol liberarea provisorie în crimă. Răspund că cu cât vom garanta mai mult libertatea individuală cu atât mai mult se va întinde civilizația și cultura, ca dovadă de acest adevăr să luăm Statele Unite cari la descoperire erau în cea mai négră sălbătăcie și

astă-đi bucurându-se de libertatea individuală de 113 ani a ajuns să întrécă în cultură și civilisație, în toate direcțiunile pe cele mai civilizate state din Europa.

Pentru ca liberarea provisorie să pótă fi cerută de ori ce prevenit, cred necesar să se suprimé art. 122 p. c. p. care fixéză maximul cauțiunei la suma de 500 lei. Și cer acésta pentru cuvéntul că nu toți cei ce înfrâng legea pot dispune de acéstă sumă spre a putea cere liberarea provisorie pe cauțiune. O lege nu trebuie făcută numai pentru unii, și să escludă pe alții. Legea trebuie să privéscă pe toți. Și să lăsăm cu totul la facultatea judecătorului de instrucție, care instruesce afacerea și scie în ce consistă, să aprecieđe el, decă è sau nu trebuință de cauțiune și în cas de găsesce trebuință să o fi-seze el singur.

Desființarea mandatului de depunere se impune și la noi.

Ce este mandatul de depunere?

Iată ce spune art. 92 p. c. p.

«Mandatul de depunere è ordinul de a se aresta de urgență și pentru scurt timp o persónă care de o cam dată nu póte nici a se libera nici a se aresta după toate formele asecurátore libertății individuale.»

Cine póte să mai înțelégă în timpurile de față esistența acestui neînțeles mandat?

Cum? O persónă nu se póte nici libera, nici aresta după toate formele asiguratóre libertății individuale, dar se dá ordin de a se aresta de urgență și pentru scurt timp. Cine nu vede abuzul de putere

ce se p $\acute{o}$ te face cu acest articol, $\acute{i}$ n care judec $\acute{a}$ torul de instruc $\acute{i}$ ie la emiterea lui nu $\acute{e}$ obligat de lege s $\acute{a}$ ar $\acute{e}$ te motivul pentru ce trimite la $\acute{i}$ nchis $\acute{o}$ re pe cine-va.

Numai o stare de nesiguran $\acute{a}$ $\acute{s}$ i nisce timpuri pline de agita $\acute{i}$ uni pot s $\acute{a}$ permit $\acute{a}$ existen $\acute{a}$ $\acute{s}$ i puterea acestui articol plin de arbitrarium $\acute{s}$ i de ter $\acute{o}$ re.

Constitu $\acute{i}$ a n $\acute{o}$ str $\acute{a}$ prin art. 13 ne garant $\acute{e}$ d $\acute{a}$ libertatea individual $\acute{a}$ $\acute{s}$ i $\acute{i}$ n casurile c $\acute{a}$ nd acest drept ni se ridic $\acute{a}$, tot ea ne spune $\acute{s}$ i formele ce trebuiesc observate. Aceste forme constituie garan $\acute{i}$ a n $\acute{o}$ str $\acute{a}$.

A pretinde cine-va c $\acute{a}$ aceste forme trebuiesc $\acute{i}$ n $\acute{l}$ aturate din cauz $\acute{a}$ numai c $\acute{a}$ art. 92 p. c. p. $\acute{d}$ ice c $\acute{a}$ sunt casuri c $\acute{a}$ nd cine-va nu se p $\acute{o$ te nici libera, nici aresta dup $\acute{a}$ t $\acute{o$ te formele asigur $\acute{a}$ t $\acute{o}$ re libert $\acute{a$ tei individuale $\acute{s}$ i atunci urm $\acute{e}$ z $\acute{a}$ a se aresta de urgen $\acute{a}$ $\acute{s}$ i pentru scurt timp, *este a viola $\acute{i}$ n mod v $\acute{a}$ dit constitu $\acute{i}$ a.*

Acest articol fiind cu totul contrariu at $\acute{a}$ t spiritului c $\acute{a}$ t $\acute{s}$ i literei constitu $\acute{i$ ei, de la 1 Iulie 1866, el nu mai p $\acute{o$ te avea nici o putere.

Curtea de Casa $\acute{i}$ e $\acute{s}$ i de Justi $\acute{i}$ e a casat $\acute{i}$ n at $\acute{a}$ tea rinduri, aceste mandate, f $\acute{a}$ c $\acute{a}$ nd aplica $\acute{i}$ unea art. 13 din constitu $\acute{i}$ e.

Prin urmare ast-fel fiind, legiuitorul nostru ar trebui s $\acute{a}$ sc $\acute{o}$ t $\acute{a}$ acest articol din legea n $\acute{o}$ str $\acute{a}$ dup $\acute{a}$ cum a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t $\acute{s}$ i legiuitorul Belgian.

Am $\acute{d}$ is c $\acute{a}$ arestarea chiar c $\acute{a}$ nd este preventiv $\acute{a}$ lovesce pe un om $\acute{i}$ n cel mai sacru drept ce i'l garant $\acute{e}$ z $\acute{a}$ constitu $\acute{i}$ a, $\acute{i}$ n libertatea individual $\acute{a}$.

Una din datoriile magistratului care se ocup $\acute{a}$ cu instruc $\acute{i}$ a afacerilor este celeritatea.

La noi, instrucția afacerilor se temporisază, din cauză, cred, mai mult a grelei comunicațiunii, în multe localități, ceea ce face că prevenții până să fie trimiși în judecată sufer o prevenție destul de lungă. *Prevenitul è răspundător de faptul comis, lui însă nu i se poate imputa nimic că instruirea faptului lăncezesce.* Nu ar fi drept și uman ca legea să se ocupe cu această cestiune și să o tranșeze în mod echitabil?

Cea mai eficace ameliorare ar fi ca la judecarea procesului, prevenția să conteze în pedepsa ce se va recunoște de judecată contra prevenitului. Din toate punctele de vedere, è nedrept, ca o prevențiune, fie cât de lungă, în fața legii să nu aibe nici o considerație. Grecia, o țără mică, deja a introdus în legislația sea penală această îmbunătățire.

Trebue să adaug aci că ei consideră prevenție numai timpul de când judecătorul de instrucție trimite afacerea la judecată și până se dă hotărîrea judecătorei; iar timpul cât judecătorul de instrucție prepară afacerea nu intră în prevenție. E de notat că instrucția la ei se accelerază și se termină foarte repede. Calcularea prevenției în osândă se discută și în Italia și poate că în curând să devie lege. Italianii cer mai mult; ei prevéd și casul când prevenitul va fi achitat și atunci cer a i se recunoște dreptul la o despăgubire pentru tot timpul cât a suferit prevenția. Măsură dréptă și umană.

În resumat, sunt de părere ca în garantarea și mai mult a libertății individuale să se introducă în legile noastre penale aceste modificări:

1. Să se admită liberarea provisorie și în crimă.

2. Să se suprimă art. 122 p. c. p. care fixază maximul cauțiunii la suma de 500 lei.

3. Să se desființeze din lege mandatul de depunere, fiind anteconstituțional.

4. Prevenția să se calculeze și să intre în pedepsă la pronunțarea hotărârii.

Voî termina arotând aci și propunerile mai multor publicişti făcute tot în scopul de a se garanta libertatea individuală.

Ei cer:

1. Ca mandatul de arestare, detențiunea preventivă, să nu se pôtă face de judecătorul de instrucție, ci de completul tribunalului.

2. Prevenitul să se pôtă apăra oral și public, având chiar apărător în timpul instrucției.

3. Judecata prevenitului să nu se pôtă prelungi mai mult de șese luni.

Aceste modificări au fost propuse și în parlamentul nostru și pentru că în curând pôte va începe discuția asupra lor, è bine să ne arătăm și noi părerea asupra fie-cărui punct în parte.

În ceea ce privesce punctul întâi care emite o idee nouă, mi se pare eficace pentru garantarea libertății individuale. Legea organizării judecătorești, am spus că în anul 1890, a moderat în cât-va puterea judecătorului de instrucție cu dispozițiile art. 92, totuși mare folos în acésta materie nu se vede. Părerea publiciştilor, asigură mai deplin libertatea individuală. E o garanție mai puternică dispoziția ca să decidă asupra libertății cui-va, un complet de trib. de ordinar compus din trei judecători, de cât să decidă unul singur.

Prima obiecție ce se ridică asupra acestei idei è că tribunalul statuând asupra libertății prevenitului

— nu mai p^ote judeca faptul, fiind c^ă s'a pronunțat într'un fel sau altul după luarea interogatorului de c^ătre judele instructor.

Ac^ăstă obiecțiune deși seri^osă, însă se p^ote înlătura, declarând legea c^ă ac^ăsta nu constituie un cas de incompetință. Așa a făcut legiuitorul cu legea vacanțelor în afacerile Curții cu jurați în cari să stipuleză c^ă judecătorii cari au luat parte la camera de acuzare pe timpul vacanței mari, pot judeca procesele la Curțile cu jurați.

Așa a mai făcut legiuitorul legei organizării judecătorești, cu art. 92 din aceea lege, când se pronunță confirmând sau invalidând mandatul.

Obiecțiunea ce se mai ridică c^ă tribunalul s'ar împovăra cu pr^e multe lucrări, nu mi se pare seri^osă.

Tribunalul aci nu are alt ceva de făcut de cât să examineze faptul și să decidă dac^ă   de natură a se ridica sau nu libertatea prevenitului, și în cas afirmativ a emite mandatul.

Dac^ă ideia   bună și p^ote să dea fol^ose pentru a se garanta mai bine libertatea individuală, trebuie admisă, a nu o îmbrățișa numai din ac^ăstă cauză — ne dovedită îndestul — este a se pune puțin interes pe acest drept al omului.

Ideia c^ă prevenitul să se apere oral și public, av^end chiar apărător în cursul instrucțiunei, mi se pare inadmisibile, la noi.

Acest sistem a fost numai la Romani scurt timp — sub cestiunile perpetue — când acuzatorul putea fi orⁱ-ce cetățen și acuzatul fiind lăsat liber putea sau

el, sau imputernicitul său să privegheze și să controleze instrucția acuzatorului său

La noi acest sistem nu presintă nici un folos practic, nici pentru prevenit, nici pentru instrucție, ba pot dice că pentru instrucție ar fi dăunător, cauzând multe dificultăți de natură a îngreuna mersul regulat al instrucțiunii și pôte descoperirea crimeilor și delictelor ar deveni imposibile.

Se scie că sunt două sisteme de proceduri criminale:

Sistemul acuzatoriu, cu procedura orală contradictorie și publică, acesta a fost în vigoare la toate popoarele vechi.

Numai Egipteni din cauza absolutismului clerical au avut sistemul inquisitorial.

Sistemul inquisitorial cu procedura scrisă secretă și fără control a durat în tot timpul feudalității.

Sistemul acesta a fost aspru combătut și înainte de revoluțiunea de la 1789 și de la revoluțiunea incoaci.

Legile noastre penale sunt luate de la Francezi.

Noi am admis ca și ei pentru judecare sistemul acuzatoriu cu procedura orală contradictorie și publică, iar pentru instrucția preparatorie, sistemul cu procedura scrisă, secretă și fără control; dar orice s'ar dice nu s'a luat acest sistem cu toate rigorile și barbariile procedurii eclesiastice din evul mediu.

La noi de și instrucția preparatorie è scrisă, secretă, totuși în vederile de libertate ale timpului în care trăim è admis în cât-va controlul.—Instrucția se operă în bună regulă atât în interesul societății vătămate cât și în interesul prevenitului al cărui drept de apărare fiind recunoscut sacru de lege, este pe deplin respectat de judecători și acest drept în-

cepe pentru el de la primele cercetări. Nu are prevenitul de cât să useze de el și magistratul însărcinat de lege è obligat a aduna și toate probele în descărcare fără să fie nici o necesitate — *ca numai pentru acésta*, în tot momentul să fie asistat de un apărător.

Cu toate acestea recunosc că se pot aduce îmbunătățiri acestui sistem: d. e. ascultarea martorilor în neafința acusatului după cum cere art. 70 p. c. p. è ne înțelėsă astă-đi. Acusatul nu trebuie să fie surprins, trebuie legea să 'i permită a fi față când se iau depozițiunile martorilor, ca să pótă să se apere și el, recunoscându'ı dreptul a pune întrebări precum póte pune procurorul și partea civilă.

Nuamăi ast-fel se póte face lumină și se póte descoperi adevărul. Justiția trebuie să osândescă pe vinovat, iar nu pe bñnuit.

Eată o îmbunătățire ce s'ar putea aduce acestui sistem, între altele.

Judecarea prevenitului să nu se pótă prelungi mai mult de șese luni, è o cestiune la care trebuie să se gândescă serios și legiuitorul nostru. La noi, ca în nici o altă parte, se vėd cele mai lungi prevențiuni, și ca să înceteze odată acéstă stare de lucruri, è bine ca legea să fixeze termenul cât póte să se prelungescă o instrucție.

Șese luni cer publiciști, acest termen mi se pare pré lung. Ce instrucție è aceea care să dureze șese luni?

În cas însă când va trece peste termenul fixat, care è sancțiunea? Publiciști tac, nu spun nimic.

Legea Angliei și a Belgiei se ocup și de acest

punct și prevăd o sancțiune în favorul prevenitului, așa dacă prevenitul nu è scos la judecată în termen, de drept è pus în libertate.

Am spus că aceste îmbunătățiri au fost propuse și în parlamentul nostru.

D-l Petre Grădișteanu împreună cu alți senatori în 1889 au formulat un proiect de lege pe care prezentându'l senatului în ședința de la 18 Ianuarie acel an și susținându'l a fost luat în considerație—amânându-se discuția lui pentru alt timp, dar de atunci a trecut șapte ani de zile și nu se mai vorbește nimic de acest proiect. Cred că ar fi timpul oportun să fie pus în discuție, cu care ocaziune cestiunea garanției libertății individuale ar fi întrégă pusă la ordinea zilei.

Ne bucurăm de libertatea individuală de 30 de ani de zile, dar trebuie să recunoscem că acest timp nu a fost suficient, ca acest sacru drept să prindă rădăcinii în moravurile poporului nostru, ba ce este mai mult: mulțimea cea mare a poporului nici nu scie nimic despre acest drept, și nici despre folósele ce aduce cu el.

Publiciștii și Economiștii susțin că în țerile unde libertatea individuală este garantată, populația crește, literatura înflorește, agricultura prosperéză, industria și comerțul progreséză. *)

Și ca să ne convingem cât este de adevărat această, vă rog să aruncați privirile asupra trecutului acestei țări până la 1866, data constituției nóstre, rezultatul va fi: lipsă de progres în tóte; dacă veți observa însă de la 1866 încoacși până în prezent, sunt convins că veți vedea progresele realizate de

*) Nigon de Berthy. La liberté individuelle.

țară în toate ramurile activității noastre, datorate în mare parte și efectelor garanției libertății individuale.

Convins de acesta afirm, că, când tot cetățianul va iubi cu căldură și va respecta cu sinceritate libertatea individuală, când agenții forței publice, vor veghia neconținut, urmărind pe cei ce atentă la libertate, și când cei însărcinați de lege, vor lovi drept dar cu vigoare în cei ce se fac culpabili, atunci, să fim bine încredințați că, toți am lucrat și reușit să realizăm prosperitatea și fericirea țerei noastre.

FINE